



In Memoriam: *Pentti Alhonen 1939–2017*

Professori, ympäristögeologi, mikropaleontologi ja limnologi Pentti Alhonen kuoli Vantaalla 5. lokakuuta 78-vuotiaana. Hän oli syntynyt 26.2.1939 Tampereella ja kävi koulunsa Ikaalisissa. Sata-Häme oli hänen kotiseutu- ja luontorakkautensa ehtymätön lähde.

Alhonen oli paleolimnologisen järvitutkimuksen ja ympäristögeologian uranuurtaja Suomessa. Uransa hän teki Helsingin yliopiston geologian laitoksella (nykyisin geotieteen ja maantieteen osasto), josta hän jäi eläkkeelle vuonna 2001 Suomen ensimmäisenä ympäristögeologian professorina.

Pentti Alhonen suoritti geologian tutkintojensa ohella maisteriopinnot myös maa- ja metsätaloustieteissä pääaineenaan limnologia.

Hän hyödynsi oppejaan kehittäessään kokonaisvaltaista järvitieteellistä tutkimusotetta ja nosti omalla tärkeällä panoksellaan maamme paleolimnologiaa kansainväliselle tasolle. Alhoselle oli luonteenomaista kokonaisuuksien laaja ymmärtäminen, minkä vuoksi hän kykeni soveltamaan tutkimustuloksiaan ja näkemään niiden yhteyksiä. Tämä näkyy erityisesti järvitutkimuksissa, joissa hän oli edelläkävijä rehevöitymiskehityksen ja rehevöityneiden järvien kunnostamisen tutkijana.

Alhosen tutkimusote oli varsin nykyaikainen ja muita tutkijoita innostava, sillä hän pystyi omilla analyyseillään kytkemään yhteen pohjasedimenttien ja valuma-alueen ominaisuudet, geokemialliset piirteet sekä piilevästön ja vesikirppujen heijastaman eliöyhteisön his-

torian. Kokonaisvaltainen luontokäsitys auttoi Alhosta myös hahmottamaan ympäristögeologian tehtäväkuva, jota hän edisti voimakkaasti kirjoituksillaan ja käytännön toimillaan. Hän sai oman oppituolinsa tutkimus- ja opetusalan määrittelyn muutettua ja toimi viimeiset yliopistovuotensa maamme ensimmäisenä ympäristögeologian professorina.

Tieteentekemisen ohella Alhonen oli kiinnostunut maailmasta ja elämästä ja hän osallistui yhteiskunnalliseen keskusteluun laajasti. Alhosella oli myös vankat mielipiteet, joita hän ei epäröinyt puolustaa. Hän kirjoitti paljon ja oli taitava tieteen popularisoija. Lounais-Hämeen Luonto -lehti oli hänelle yhtä tärkeä julkaisufoorumi kuin kansainväliset impaktisarjat. Alhosen tärkeimpiä suurelle yleisölle suunnattuja teoksia ovat Väinö Auerin



elämäkerta (Vaakavarren ratsastaja. Tutkimusmatkailija Väinö Auerin elämä, 2006), jonka Alhonen kirjoitti yhdessä poikansa, historioitsija Antero Alhosen kanssa, sekä ympäristögeologisia esseitä sisältävä Planeetta Maa käsissämme -kokoelma (2012).

Alhonen oli värikäs ja rakastettu persoona opettajana ja kollegana. Hänen luentojaan tultiin kokemaan yli aine- ja tiedekuntarajojen. Paljon ennen nykyisin käytävää keskustelua koulussa ja opinnoissa viihtymisestä Alhonen ymmärsi innostavan otteen, myönteisen

ilmapiirin ja viihdyttävien luentojen merkityksen ja haastoi käsityksen vakavan tieteentekemisen ja hauskuuden yhteensopimattomuudesta. Alhosen opiskelijoista irrottama nauru ei vähentänyt oppimistuloksia, päinvastoin. Eräs riemun ja lähtemättömän opintomuiston lähde oli Alhosen paleontologian luennolle tuomat dinosauruskeksit.

Luennon varsinaisen aiheen lisäksi Alhonen keskusteli opiskelijoiden kanssa usein päivän politiikasta ja muista ajankohtaisista asioista. Alhosen opetuksesta saatiin nauttia Helsingin lisäksi myös Teknillisellä korkeakoululla ja Turun yliopiston geologian laitoksella, missä hän oli odotettu paleolimnologian vierailu- ja luennoitsija.

Opiskelijoille Alhosella riitti aina aikaa ja istumapaikka työhuoneen erittäin epämukavalla talonpoikaissohvalta. Hän oli aidon kiinnostunut oppilaistaan ja haastatteli lempeästi uudet tulokkaat: tamperelainen opiskelija sai ensitapaamisella juuristaan ylpeältä Alhoselta ”plussaa”. Alhonen toimi myös Helsingin yliopiston Satakuntalaisen Osakunnan inspehtorina vuosina 1986–2000.

Mitäänsanomattomia kohtaamisia ei Alhosen elämään kuulunut. Hänet muistetaan valoisana ja lämpimänä ihmisenä, joka suhtautui kaikkiin samalla kunnioituksella ja kiinnostuksella. Vaimonsa, professori Säde Mantere-Alhonen oli Alhosen elämän suuri rakkaus ja puolison kuolema vuonna 2014 syvä menetys.

ANU HAKALA JA
VELI-PEKKA SALONEN

Kirjoittajat ovat Pentti Alhosen oppilaita ja kollegoja. Anu Hakala työskentelee ympäristöasiantuntijana Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksessa. Veli-Pekka Salonen on ympäristögeologian emeritusprofessori.